

TUD-E A HIT OBJEKTÍV VALÓSÁGRA TÁMASZKODNI?

SZABADOS ÁDÁM

Amennyiben a hit és a Szentlélek fontos szerepet játszanak a megismerés folyamatában, akkor a keresztény hit pusztán belső, szubjektív meggyőződés, a verifikáció (bizonyítás) lehetősége nélkül? Nincsen olyan külső, objektív valóság, melyre a hit támaszkodhat? A keresztény meggyőződés érvényessége csak akkora, mint azok meggyőződése, akik egykor Zeusz villámaitól vagy Thór isten pörölyétől rettegték? Mindenki mondhat, gondolhat és képzelhet, amit akar, és majd egyszer talán kiderül, kinek volt igaza? Vagy tud a keresztény hit valamiféle objektív valóságra támaszkodni?

A választ összetettnek látom. Egy következő bejegyzésben írni szeretnék a keresztény hit esetleges történelmi alapjairól, először azonban hadd közelítsem meg a kérdést a keresztény hittapasztalat oldaláról. Honnan tudható, hogy a Szentlélek megvilágosító munkája nem pusztán képzelgés? A könnyebb válasz erre az lehet, hogy a Szentlélek munkája általi megvilágosodás egy rajtunk kívül álló valósággal kapcsolatos megvilágosodás. Konkrétan arra gondolok, hogy a Szentlélek Jézus Krisztus személyét, és a hozzá való viszonyunkat helyezi más megvilágításba. Amikor Simon Péter megvallotta Jézusnak, hogy ő a Krisztus, az élő Isten Fia, Jézus azt válaszolta neki, hogy ezt a mennyei Atya mutatta meg neki. A Szentlélek munkája a szubjektív tapasztalatot azzal az objektív valósággal (Jézus személyével) kötötte össze, aki Péter előtt állt.

Péter hitvallása azonban továbbra sem bizonyítható, legalábbis a karteziánus elvárásokkal nem. Igaz, hogy Péter rajta kívül álló valósággal kapcsolatban jutott meggyőződésre, de nincs olyan pont, ahol a kétely ne tudna mélyebbre marni a hitvallásába. Vajon nem tévedett-e? Nem gyanús, hogy éppen Jézus helyeseli Péter hitvallása kapcsán? Honnan tudhatnánk, hogy nem inkább azoknak volt-e igazuk, akik Jézust istenkáromlásért Pilátus elé lökték? És mi, akik kétezer évvel az események után élünk, hogyan lehetnénk bizonyosak abban, hogy a hitünk nem tévelygés? Verifikációról beszélni a hit kapcsán valószínűleg értelmetlen.

Polányi nagy segítséget adott azonban a keresztényeknek, amikor kimutatta, hogy a verifikáció bizonyossága a tudomány területén sem működik. A felvilágosodás kritikai hagyománya önmagát emésztette fel. Polányi ezért *poszt*-kritikai *realizmus*ról beszélt, a valósággal való kapcsolatról (realizmus), mely nem a kételyre, hanem a személyes részvételre alapoz (poszt-kritikai). Verifikáció (bizonyítás) helyett *validáció*ról, érvényesítésről, megerősítésről beszélt. Mi a különbség? A verifikáció olyan bizonyosság, mely kizárja a személyességet, és részvétel nélkül akar előzetes meggyőződésre jutni. A validáció hisz az objektív valóságban, és a bizonyosságot a valósággal való kapcsolatból eredezteti. A valósággal való kapcsolatban Polányi szerint a validáció a helyes elvárás, nem a verifikáció. A validáció ereje abban áll, hogy

a valósággal való találkozás mások számára is nyitva áll, ezért ha sokan mások ugyanazt a találkozást élik át, a dolog léte megerősítést nyer.

A keresztény tapasztalat esetében a verifikációnak nem, de a validációnak lehet szerepe. A hit nem csak szubjektív tapasztalat, van objektív alapja is. Van a szubjektumon kívül álló objektív valóság, mellyel kapcsolatba lehet lépni. A kapcsolat szó azonban éppen azt feltételezi, hogy a szubjektum benne van a megismerés folyamatában, és maga a találkozás juttatja a megismeréshez. Nincs bizonyosság a kívülálló számára, viszont az élő Jézus Krisztus valóságával való találkozás a Szentlélek segítségével önmagát érvényesítő bizonyosság lehet. Könnyű belátni, hogy az ilyen bizonyosság ráadásul erősebb, mint bármilyen verifikáció lehetne. Ha bizonyosak akarunk lenni párunk érzéseivel kapcsolatban, a szerelemről való spekulációnál többet ad egy csók (simogatás, jó szó, figyelmesség: kik-ki alkalmazza saját szeretetnyelvére). Krisztus személyéről való bármely objektív bizonyításnál (ha lehetséges volna) nagyobb bizonyosságot jelent a vele való találkozás. Ez persze csakis akkor lehetséges, ha Jézus valóban ma is él, és a Szentlélek által kapcsolatba lehet lépni vele. A hívő keresztények erről beszélnek. A Jézussal való kapcsolat lehetősége valódi követői számára – éppen a kapcsolaton keresztül – két évezrede folyamatos megerősítést (validációt) nyer. A kívülálló számára ez a bizonyosság kívülről megközelíthetetlen. Ha igaz, amiről a hitvallás szól, vagyis hogy Jézus él, a kívülállónak közel kell lépnie ahhoz, hogy ez az igazság számára is megerősítést nyerjen. Ahogy az angol mondja: „a pudding próbája az evés”.